

KAZIMIERZ PEK MIC
Lublin

**EKUMENICZNA DEKLARACJA HIERARCHÓW KATOLICKICH
KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH EUROPY
Nyíregyháza 1997**

1. Bezpośrednio po zakończeniu w Grazu II Europejskiego Zgromadzenia Ekumenicznego w węgierskim mieście Nyíregyháza odbyło się spotkanie hierarchów Katolickich Kościołów Wschodnich Europy. Zgromadziło ono biskupów i ordynariuszy (w tym przełożonych i przełożone wyższe zakonów) Katolickich Kościołów Wschod-

nich z całej Europy wraz z gronem doradców, łącznie prawie 100 osób. Większość uczestników reprezentowała katolickie Kościoły wschodnie tradycji bizantyjskiej z całej Europy (od Białorusi po Bułgarię, Macedonię i Grecję i od Ukrainy po Wielką Brytanię), ale obecni byli także ordynariusze Ormiańskiego Kościoła Katolickiego (z Armenii, Grecji i Francji) z sędziwym biskupem Nersesem Der Nersessianem, byłym przełożonym generalnym ormiańskich mechtarzystów, a obecnie ordynariuszem dla Ormian katolików w Europie Wschodniej, rezydującym w mieście Gümri w Armenii. Najliczniejsza była grupa katolickich biskupów bizantyjskich z Ukrainy i Rumunii. Greckokatolickiego arcybiskupa większego Lwowa, kardynała Myrośława Iwana Lubaczewskiego, reprezentował jego biskup pomocniczy władyka Lubomyr Huzar. Ukraiński Kościół Greckokatolicki w Polsce reprezentował metropolita przemysko-warszawski abp Jan Martyniak oraz jego protosynkel (wikariusz generalny) protojerej Eugeniusz Popowicz.

Organizatorem spotkania była Kongregacja Kościołów Wschodnich. Obrady odbywały się pod kierownictwem prefekta tejże Kongregacji – kardynała Achille Silvestri. Tematyka obrad i odpowiednie wprowadzenia ekspertów zostały przygotowane bardzo starannie. Dlatego choć wyniki obrad były pewnym zaskoczeniem dla dziennikarzy, to nie było to dziełem przypadku. Był to owoc ciężkiej pracy pięciu pracowników Kongregacji Kościołów Wschodnich, stanowiących *staff* konferencji (wśród nich Polaka – mons. Krzysztofa Nitkiewicza), a także węgierskich członków sekretariatu. W roli oficjalnych doradców obecni byli abp José Saraiva Martins (sekretarz Kongregacji Wychowania Katolickiego) oraz abp Jean-Claude Pélisset (sekretarz pomocniczy Papieskiej Rady do Spraw Popierania Jedności Chrześcijan).

Gościny uczestnikom spotkania użyczył ordynariusz greckokatolickiej diecezji Hajdúdorog i administrator apostolski egzarchatu Miskolc – bp Szilárd Keresztes. Obrady odbywały się w Greckokatolickim Instytucie Teologicznym św. Atanazego w mieście Nyíregyháza, w którym rezyduje biskup Keresztes.

Obrady kończyły się uroczystą liturgią, sprawowaną co dzień w innym języku. W ostatnim dniu obrad na liturgii sprawowanej w języku greckim obecny był serbski biskup prawosławny z Budapesztu-Szentendre – Daniło, a także ambasadorzy Grecji i Bułgarii. Spotkanie zakończyło się pielgrzymką uczestników do sanktuarium Bogurodzicy w Máriapócs w niedzielę 6 VII 1997 r.

Ojciec święty Jan Paweł II skierował do uczestników spotkania specjalne *Postanowienie*. Podkreślił w nim m.in., że „im bardziej Kościoły Wschodnie będą sobą, tym bardziej wyraźne będzie ich świadectwo, bardziej widoczna ich przynależność do chrześcijańskiego Wschodu i bardziej cenna ich komplementarność w stosunku do tradycji zachodniej”

Obrady spotkania toczyły się wokół pięciu głównych tematów: tożsamość katolickich Kościołów wschodnich, formacja kleru i świeckich, życie liturgiczne, monastycyzm oraz zaangażowanie ekumeniczne. Na zakończenie sześciodniowych prac obra-

dujący hierarchowie wystosowali List do Ojca świętego oraz przyjęli teksty Dokumentu końcowego, Deklaracji o zaangażowaniu ekumenicznym oraz Pośłania do wiernych.

2. W aktualnej, skomplikowanej sytuacji międzywyznaniowej w Europie Wschodniej Deklaracja o zaangażowaniu ekumenicznym nabiera szczególnego znaczenia. Jej tekst dotyka także kwestii tożsamości oraz szczególnego posłannictwa katolickich Kościołów wschodnich.

Deklaracja ta została przygotowana przez grupę roboczą do spraw ekumenizmu (która pracowała pod przewodnictwem archim. Sergiusza Gajka, wizytatora *ad nutum Sanctae Sedis* dla grekokatolików Białorusi), a następnie została przyjęta na plenum spotkania przez wszystkich hierarchów.

Ożywiona dyskusja nad jej tekstem ujawniła szereg zewnętrznych przeszkód, które utrudniają katolickim Kościołom wschodnim pełne zaangażowanie ekumeniczne. Absolutna większość tych Kościołów wyszła bardzo osłabiona z okresu prześladowań i nadal musi się zmagać o zabezpieczenie minimum przestrzeni (a niekiedy i dachu nad głową) dla normalnego duszpasterstwa. W tym okresie odrodzenia relacje z braćmi prawosławnymi są bardzo skomplikowane, wśród wiernych żywe są wspomnienia doznanych krzywd i utraty całego mienia w okresie przymusowej likwidacji Kościoła grekokatolickiego na Ukrainie, Białorusi i w Rumunii w okresie reżimu komunistycznego.

Tym niemniej po wyjściu z katakumb Katolickie Kościoły Wschodnie Europy pragną w pełni przyswoić sobie nauczanie Soboru Watykańskiego II i odpowiedzieć na wezwanie papieża Jana Pawła II do pojednania w perspektywie trzeciego tysiąclecia. Pragną to uczynić nie jako egzotyczna grupa chrześcijan ze skansenu z innej epoki, ale jako świadome swej tożsamości Kościoły partykularne (Kościoły *sui iuris*). Wyrazem tych dążeń jest Deklaracja ekumeniczna z Nyíregyháza. Jest ona świadectwem własnej tożsamości Katolickich Kościołów Wschodnich i ich gotowości aktywnego udziału w ruchu ekumenicznym.

3. Kluczem w lekturze Deklaracji zdają się być dwa jej fragmenty:

„Katolickie Kościoły Wschodnie, świadome głębokich więzi duchowych i kulturalnych, jakie łączą je z Kościołami prawosławnymi, wyrażają swą nieodwracalną wolę współpracy z nimi dla popierania pełnej wspólnoty i ich wspólnego świadectwa w świecie” (nr 2),

„Wobec historii naszych wspólnych stosunków z braćmi prawosławnymi, naznaczonej pewnymi wspomnieniami bolesnymi, za to, w czym Katolickie Kościoły Wschodnie są odpowiedzialne w ciągu wieków, razem z naszym Ojcem świętym Janem Pawłem II prosimy o wybaczenie, w nadziei na wzajemne pojednanie” (nr 3).

Są to sformułowania odważne i budzące nadzieję. Świadczą one, że Katolickie Kościoły Wschodnie pragną z „przedmiotu” dialogu czy raczej sporu ekumenicznego stać się podmiotem tegoż dialogu.

Na spotkaniu w Nyíregyháza postanowiono, że głowom lokalnych Kościołów prawosławnych przekażą Deklarację zwierzchnicy Katolickich Kościołów Wschodnich w poszczególnych krajach Europy.

Główne treści Deklaracji znalazły się też w Pośłaniu pastoralnym, jakie hierarchie Katolickich Kościołów Wschodnich Europy skierowali do swych Wspólnot kościelnych.

Poniżej publikujemy polski przekład Deklaracji.

DEKLARACJA
BISKUPÓW I PRZEŁOŻONYCH ZAKONNYCH
KATOLICKICH KOŚCIOŁÓW WSCHODNICH EUROPY
O ZAANGAŻOWANIU EKUMENICZNYM
Nyíregyháza, 5 lipca 1997 roku

1. My, przedstawiciele Katolickich Kościołów Wschodnich Europy stwierdzamy, że:

– Katolickie Kościoły Wschodnie są rzeczywistością eklezjalną [pozostającą] we wspólnocie (*comunione*) z Rzymską Stolicą Apostolską, potwierdzonej w ciągu historii. Wspólnota ta nie jest jakimś stanem prowizorycznym i niepewnym, ale pełnią eklezjalności.

– Jako część Wspólnoty (*Comunione*) Katolickiej Kościoły te mają prawo istnieć i działać, aby odpowiedzieć na duchowe potrzeby swoich wiernych, gdziekolwiek oni się znajdują.

– Pozostając w pełnej wspólnocie z Rzymską Stolicą Apostolską, Kościoły te mają prawa i obowiązki związane ze wspólnotą, do której należą.

– Katolicy wschodni, synowie Kościoła katolickiego, strzegący własnej spuścizny duchowej i pragnący żyć nią wierniej i pełniej, żyją już w pełnej wspólnocie (*comunione*) z braćmi zachowującymi tradycję zachodnią. Ta ich spuścizna duchowa i liturgiczna, dyscyplinarna i teologiczna, w swych różnorodnych tradycjach, przynależy do pełnej katolickości i apostołskości Kościoła (por. DE 17).

2. Katolickie Kościoły Wschodnie, świadome głębokich więzi duchowych i kulturalnych, jakie łączą je z Kościołami prawosławnymi, wyrażają swą nieodwracalną wolę współpracy z nimi dla popierania pełnej wspólnoty (*comunione*) i ich wspólnego świadectwa w świecie, według woli Chrystusa i pod natchnieniem Ducha Świętego.

3. Wobec historii naszych wspólnych stosunków z braćmi prawosławnymi, naznaczonej pewnymi wspomnieniami bolesnymi, za to, w czym Katolickie Kościoły Wschodnie są odpowiedzialne w ciągu wieków, razem z naszym Ojcem świętym Janem Pawłem II prosimy o wybaczenie (por. encyklika *Ut unum sint*, 88), w nadziei na wzajemne pojednanie.

4. Katolickie Kościoły Wschodnie, świadome swej tożsamości, głęboko odczuwają swe szczególne zadanie popierania jedności (*unità*) wśród wszystkich Kościołów wschodnich, przede wszystkim przez modlitwę, przykład życia i skrupulatną wierność wobec starożytnych tradycji wschodnich, wzajemne lepsze poznanie się, współpracę i braterski szacunek dla rzeczy i osób (por. DKW 24, KKKW kan. 903).

5. Rozwijając działalność ekumeniczną, szczególnie przez otwarty i ufny dialog oraz przez wspólne inicjatywy z braćmi prawosławnymi, Katolickie Kościoły Wschodnie są świadome potrzeby zachowania pożądanej roztropności i unikania niebezpieczeństw fałszywego irenizmu, indyferentyzmu i powierzchowności (por. KKKW kan. 905). W szczególności należy starać się unikać nierozważnych słów i czynów.

6. Katolickie Kościoły Wschodnie pragną, aby braterski dialog był środkiem uprzywilejowanym we wszystkich ich stosunkach z braćmi prawosławnymi. Szczególnie w przypadku konfliktu należy zawsze szukać rozwiązań poprzez dialog.

7. Katolickie Kościoły Wschodnie są gotowe skutecznie realizować jakąkolwiek inicjatywę, w której mogą współpracować nie sami, ale wspólnie z braćmi prawosławnymi, jak na przykład dzieła miłosierdzia, sprawiedliwość społeczną, obrona godności osoby ludzkiej i jej podstawowych praw, popieranie pokoju, obchody rocznic ojczyzny, święta narodowe itd. (por. KKKW kan. 908). Będą także starać się współpracować z innymi Kościołami i Wspólnotami kościelnymi, według miejscowych warunków.

Nyíregyháza, 5 lipca 1997 roku

Przełożył Jan Sergiusz Gajek MIC